

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 18/2013 rd

Nationell energi- och klimatstrategi: Statsrå- dets redogörelse till riksdagen den 20 mars 2013

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 april 2013 statsrå-
dets redogörelse Nationell energi- och kli-
matstrategi: Statsrådets redogörelse till riksdä-
gen den 20 mars 2013 (SRR 2/2013 rd) till eko-
nomiutskottet för beredning och bestämde sam-
tidigt att jord- och skogsbruksutskottet ska läm-
na utlåtande i ärendet till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- industriråd Petteri Kuuva, arbets- och nä-
ringsministeriet
- förstråd Heikki Granholm, jord- och skogs-
bruksministeriet
- byggnadsråd Pekka Kalliomäki, specialsak-
kunnig Agneta Nylund och miljöråd Merja
Turunen, miljöministeriet
- ledande expert, DI Karoliina Auvinen, Jubi-
leumsfonden för Finlands självständighet
Sitra
- professor Hannu Ilvesniemi, Skogsforsk-
ningsinstitutet
- direktör för enheten skogsvård och bioenergi,
FtM Olli Äijälä, Skogsbrukets utvecklings-
central Tapio
- produktgruppschef Tapio Pelkonen, Försörj-
ningsberedskapscentralen

- professor Heikki Lehtonen, Lantbruksekono-
miska forskningsanstalten
- programdirektör Mikael Hildén, Finlands
miljöcentral
- teknologidirektör Satu Helynen, Teknologis-
ka forskningscentralen VTT
- expert Anssi Kainulainen, Maa- ja metsäta-
loustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energi- och klimatchef Ahti Fagerblom,
Skogsindustri rf
- skyddsexpert Hanna Hakko, Finlands natur-
skyddsförbund rf
- branschchef (träenergi) Tage Fredriksson och
branschchef (torv) Jouko Rämö, Bioenergia
ry
- expert Pia Oesch, Finsk Energiindustri rf
- ordförande Ari Lampinen, Finlands Biogas-
förening rf
- verkställande direktör Kai Merivuori, Fin-
lands sågar rf
- verksamhetsledare Tuuli Mikkonen, Finska
Vindkraftsföreningen
- enhetschef Timo Määttä, Motiva Oy
- ansvarig direktör Ahti Martikainen, Vapo Oy.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Forststyrelsen
- Skogscentralen
- Svenska Lantbruksproducenternas Central-
förbund SLC
- Oljebranschens Centralförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Den nationella energi- och klimatstrategin är en uppdatering av strategin från 2008. Uppdateringen ska säkerställa att de mål som fastställts fram till 2020 kommer att nås. Enligt redogörelsen kan målen för minskning av utsläppen hos de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter eventuellt uppfyllas med hjälp av de redan beslutade nationella åtgärderna, förutsatt att man inom EU når en överenskommelse som Finland kan vara nöjd med när det gäller kompensation av det i Durban avtalade slopandet av kompensationen för kostnaderna för minskad avskogning. I detta sammanhang understryker utskottet vikten av att snabbt nå en överenskommelse med EU om full kompenserande av dessa helt kalkylmässiga utsläpp.

Efter offentliggörandet av klimat- och energistrategin 2008 har det hänt mycket som påverkat den globala energi- och klimatpolitiken. Exempel på detta är eurokrisen, utnyttjandet av skiffergas och den minskade täckningen för den andra åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet. Eurokrisen gör det svårare för EU-staterna att bedriva en ambitiös energi- och klimatpolitik.

Klimatförändringen betyder stora utmaningar och förändringar också för landsbygden och landsbygdsnäringarna, men den innebär också nya möjligheter. Den inhemska livsmedelsproduktionen spelar en mycket central roll med tanke försörjningstryggheten och den internationella livsmedelsförsörjningen. Ökad hållbar användning av förnybara naturresurser och energiråvaror samt ökad energieffektivitet spelar en minst lika viktig roll på vägen mot ett mer utsläppsnålt samhälle. Tar Finland de rätta stegen kan landet bli en föregångare inom förnybar energi. Utskottet vill understryka vikten av en långsiktig energipolitik. Vidare är det problematiskt att de låga priserna bidragit till att användningen av stenkol har ökat. Det finns exempel på detta också i Finland.

I fråga om målen och styrmedlen för energi- och klimatpolitiken vill utskottet lägga tonvikten på lösningar som stöder Finlands konkurrenskraft, förbättrad bytesbalans, medborgarnas välfärd och hållbar tillväxt. Vi måste i framtiden med alla medel söka efter lösningar som säkerställer att skogsindustrin får energi till skäligt pris och som skapar förutsättningar för en hållbar tillväxt och balanserad ekonomi.

För att bioekonomin ska kunna främjas krävs det god tillgång till biomassa och att den nuvarande skogsindustrin klarar sig bra i kombination med utveckling av nya bioprodukter. Finland måste satsa i synnerhet på tillväxten i skogarna och skogsvården. Vidare gäller det att få ut trä på marknaden och att säkerställa och förbättra förutsättningarna för skogsindustrin. Det måste ge fördelar att använda bioprodukter, så att förbrukningen styrs mot produktion som bygger på förnybara naturresurser. Detta kräver en aktiv EU-politik och att de särskilda förhållandena i Finland beaktas. Det är viktigt att energipriset hålls på en nivå som är konkurrenskraftig för skogsklustret.

Med hjälp av jord- och skogsbruket går det att hållbart producera råvara i stor skala och ersätta mer klimatskadliga, icke-förnybara naturresurser. Näringar som bygger på hållbar användning av förnybara naturresurser och återvinning av näringsämnen har sitt starkaste fäste uttryckligen på landsbygden. Energi- och klimatpolitiken bör styras i en riktning som också stöder utvecklingen av landsbygdsnäringarna på sikt, understryker utskottet.

Globala förändringar på energimarknaden

Utskottet konstaterar att det under de tio senaste åren har skett två stora förändringar på den globala energimarknaden: dels att konsumtionsökningen sker i de framväxande ekonomierna, dels att otraditionella kolväten (skiffergas och skifferolja) och kondenserad naturgas gjort sitt inträde på marknaden. Enligt en uppskattning av Internationella energiorganet (IEA) väntas de förnybara energikällornas andel av världens el-

produktion 2035 uppgå till en tredjedel tack vare energistöden, de sjunkande priserna på teknisk utrustning och de stigande priserna på fossil energi. De förnybara energikällorna får enligt IEA globalt sett varje år stöd på 88 miljarder dollar, medan stöden till fossila bränslen uppskattades till 523 miljarder dollar år 2011.

De sjunkande produktionskostnaderna har bidragit till att många nya olje- och gasfyndigheter har kunnat utvinna på senare tid, särskilt i Förenta staterna. Det har i synnerhet sänkt priset på naturgas, medan energipriset i Europa har förblivit högt. Tack vare skiffergasen är Förenta staterna i praktiken självförsörjande på naturgas. Den teknik som används vid utvinningen av skiffergas kan nu också utnyttjas i oljeproduktionen.

Skiffergasen har främst lokal betydelse, eftersom transportereringen av gasen höjer priset avsevärt. Den ökande produktionen av nya energikällor som skiffergas har i Förenta staterna lett till minskad användning av stenkolk, men å andra sidan har stenkolsexporten ökat — även till EU-länderna. I värsta fall kan användningen av stenkolk i EU rentav öka. Tidigare har stenkolens andel av elproduktionen stadigt minskat i EU. Finlands energilösningar får inte innebära att användningen av stenkolk ökar, betonar utskottet.

Utskottet konstaterar att redogörelsen inte tillräckligt starkt lyfter fram den omvälvning som skett på världsmarknaden och att detta kan medföra snabba förändringar i omvärlden under innevarande decennium. Den globala uppvärmningen av klimatet kräver globala lösningar. I synnerhet behövs ett heltäckande och rättvist internationellt klimatavtal.

Skogsbruk

Finland är det skogsrikaste landet i Europa. I redogörelsen konstateras det att ökad användning av skogsflis i flerbränslepannor är den viktigaste och mest kostnadseffektiva metoden att öka användningen av förnybar energi i el- och värmeproduktionen i Finland. Trädbestånden i de finska skogarna har fortgående ökat under de senaste 50 åren. Trädbeståndet uppgick i slutet av 2010 till totalt 2 284 miljoner kubikmeter. Den

årliga tillväxten överskrider uttaget med mer än 30 procent. Utskottet konstaterar att skogsbruket kan påverka kolcykeln och därmed dämpa klimatförändringen genom att bevara och utöka kolreserverna och kolsänkorna i trädbestånden och marken samt genom att i ökad utsträckning ersätta fossila bränslen med träbaserad energi.

Tack vare den avsevärda kolbindningsförmågan är de finska skogarna mycket viktiga i kampen mot klimatförändringen. Under perioden 1990—2010 band de finska skogarna inklusive marken upp 23—48 Mt CO₂ per år, dvs. 20—47 procent av Finlands totala utsläpp. Enligt uppskattningar kan trädbeståndens bindningskapacitet efter 2016 bibehållas vid över 27 Mt CO₂, även om utnyttjandet av skogen ökar. För det krävs dock att man även i fortsättningen sörjer för den goda tillväxten i skogarna. Utskottet vill också framhäva att de internationella klimatförhandlingarna om kolsänkor och hur de beräknas är av stor betydelse för Finland. Det är viktigt att förhandlingarna leder till ett rättvist resultat.

Utskottet konstaterar att biprodukterna från skogsindustrin redan i dag utnyttjas fullt ut i energiproduktionen, så de främsta målsättningarna när det gäller att öka utnyttjandet anknyter till skogsflis. Målet är att öka användningen av skogsflis i el- och värmeproduktionen till 25 TWh (cirka 13,5 miljoner kubikmeter fast mått) fram till 2020. Det är också av central vikt att skogsbruket bibehåller skogarna friska och växande. Likaså gäller det att säkerställa att skogarna acklimatiserar sig till klimatförändringen och de förändrade förhållandena, däribland eventuellt oftare förekommande stormar och skador förorsakade av insekter. De ovan beskrivna målen, dvs. målen och insatserna i fråga om att utnyttja skogen som kollager eller kolsänkor, att öka användningen av trä i byggande och träprodukter och att öka användningen av träbaserad energi, har sammanställts i det nationella skogsprogrammet 2015 och i det strategiska programmet för skogssektorn.

Vid partskonferensen i Durban i december 2011 avtalades om hur sänkor ska beräknas under Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod, som började vid ingången av 2013. Omkring

16 miljoner m³ (cirka 20 miljoner ton CO₂-ekvivalenter) av Finlands skogssänkor, dvs. den årliga tillväxten, har reserverats som en så kallad jämförelsenivå för vad som ska användas som sänkor. Det motsvarar också riktlinjen i det nationella skogsprogrammet 2012, enligt vilket 10–20 miljoner m³ av den årliga tillväxten kan avsättas för klimatsäkring. Utskottet understryker att trädbeståndens kolsänkor i dag uppgår till 30–60 miljoner ton CO₂-ekvivalenter per år. Den fastställda jämförelsenivån utgör därför inget hinder för att vi ökar utnyttjandet av våra skogsresurser avsevärt.

Konferensen i Durban kom även överens om en beräkningsmetod som innebär att avskogning, dvs. att skogsmark tas i bruk för annan markanvändning (byggande, trafikleder, linjer eller odling), inte längre kan kompenseras genom våra stora sänkor. Det kan ge Finland årliga nettoutsläpp på 2,5–3,5 miljoner ton CO₂-ekvivalenter under Kyotoprotokollets andra åtagandeperioden. Finland är det enda EU-land där den årliga kompensationen för sänkor inte räcker till för att täcka de årliga kalkylmässiga utsläppen på grund av avskogning och beskogning. EU förband sig i Durban att kompensera Finland för den extra belastning ändringen medför. Sedan mötet i miljørådet i december 2011 har Finland under ledning av miljöministeriet förhandlat med kommissionen om olika lösningar på frågan, men något slutligt avgörande har ännu inte nåtts. Det är absolut nödvändigt att Finland snabbt får full kompensation för den extra bördan, menar utskottet.

I den nationella handlingsplanen för energi från förnybara energikällor, godkänd sommaren 2010, var målet att skogsflisen skulle stå för 25 TWh av el- och värmeproduktionen 2020. För att målet ska nås måste användningen av skogsflis öka med i genomsnitt 0,7 miljoner m³ per år under perioden 2012–2020. Det innebär att utnyttjandet av skogsflis inom el- och värmeproduktionen bör uppgå till cirka 13,5 miljoner m³ år 2020 och till cirka 16,5 miljoner m³ år 2023. Målet är alltså näst intill en fördubbling av utnyttjandet av skogsflis fram till 2020, med tanke på att nivån år 2011 var 6,8 miljoner m³.

Utifrån den riksomfattande skogsinventeringen (VMI) har det gjorts uppskattningar av den hållbara avverkningsvolymen fram till 2038. Enligt de senaste beräkningarna uppgår den största hållbara avverkningsvolymen för gagnvirke under perioden 2019–2028 till 73 miljoner m³ och för energived (grenar, toppar, stubbar och rötter) till 26,4 miljoner m³. Motsvarande siffror för perioden 2029–2038 är 73,5 och 26,5 miljoner m³. Energivedspotentialen är därmed ungefär dubbelt så stor som det grundläggande scenariot, som utgår från 13,5 miljoner m³. Användningen förutsätter också att målet för avverkning av gagnvirke uppnås, dvs. en ökning med cirka 20 miljoner m³ jämfört med de senaste årens avverkning. Utskottet pekar vidare på vattenledningarnas ökande betydelse för transporter av skogsbiomassa.

Utskottet konstaterar att de slutliga avgörandena om mål och åtgärder i fråga om gagnvirke och energived fattas i samband med den skogspolitiska redogörelsen för 2030–2050 och det därav följande nationella skogsprogrammet 2025 (KMO 2025). Redogörelsen ska enligt planerna föreläggas riksdagen kring årsskiftet 2013/2014. Kommissionen har meddelat att den kommer att lägga fram ett förslag om att hållbarhetskriterierna ska utsträckas att gälla också användning av fast och gasformig biomassa i energiproduktion. Det är också i det här sammanhanget ytterst viktigt att Finland kan påverka kommissionens beredning i frågan, eftersom Finland använder avsevärda mängder biomassa i energiproduktionen. Hållbarhetskraven för biomassa får inte leda till olika krav beroende på vad veden används till. Systemet får inte heller leda till en tung administration som motverkar att användningen av biomassa ökar i enlighet med Finlands mål. Det är också viktigt att säkerställa att användningen av träbiomassa är kalkylmässigt koldioxidneutral.

Utskottet ser det som viktigt att Finlands klimatpolitik inte ger upphov till merkostnader för skogsklustret, som i den internationella konkurrensen inte har möjlighet att överföra kostnaderna till produktpriserna. För att kunna utveckla och tillverka nya bioekonomiska produkter mås-

te vi se till att skogsindustrin är konkurrenskraftig. En lönsam produktion i dag öppnar för utveckling av nya produkter.

I strategin konstateras att miljöteknik, cleantech, är ett av de affärsområden som växer snabbast globalt sett. Utskottet påpekar att cleantech var en av de snabbast växande branscherna också i Finland under 2012. Den sammanräknade omsättningen uppgick till 24,6 miljarder euro och ökade på ett år med 15 procent. En betydande del av cleantechföretagen har på något sätt kopplingar till skogsklustret.

Nästan hälften av cleantechföretagen sysslar med produktion, överföring eller distribution av förnybar energi. Finland har av gammalt hög kompetens också inom dessa områden. I framtiden krävs avsevärda finansiella investeringar i cleantechinnovationer även inom skogssektorn, satsningar på forskning och produktutveckling, stärkning av hemmamarknaden, stöd för kommersialisering och effektiva insatser för demonstrations- och referensprojekt.

Byggande i trä

För att minska miljöbelastningen måste vi flytta fokus till förnybara och återvinningsbara råvaror. Utskottet understryker att man effektivt minskar de byggproduktsrelaterade utsläppen om man använder trä. Trä tillåter också minst lika energieffektiva byggnader som andra material.

Trä kan ersätta betong, plast, järn, aluminium och andra energiintensiva material i byggnader. Samtidigt binds kol för lång tid i produkterna. Det gäller därför att inom en snar framtid skapa nya marknader för träprodukter som binder kol. Ökat träbyggande ger avsevärt större miljönytta än enbart förbättrad energieffektivitet i byggnaderna.

Det står klart att Finland långtifrån har utnyttjat alla möjligheter som byggande i trä medför. Byggtakten kan drivas på till exempel genom fabriksstillverkade träelement; det finns redan en del på marknaden och fler är på väg. Vidare bör det skapas enhetliga standarder för alla byggmaterial, varvid materialens hela livscykel måste beaktas. Utskottet konstaterar att träbyggandet

måste få en större roll i arbetet för att bromsa upp klimatförändringen. Den utvecklingen kan redan ses i till exempel Sverige.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att redogörelsen inte i tillräcklig grad betonat möjligheterna att öka användningen av träbaserade byggmaterial och främja träbyggandet eller utveckla den behövliga affärsverksamheten. Vidare anser utskottet att planläggningen inte får sätta upp hinder för byggandet på landsbygden, som i allmänhet är träbyggande.

Jordbruk

Strategin innehåller enligt utskottet en ytterst viktig jordbrukspolitisk målsättning, nämligen att energi- och klimatstrategin inte ska begränsa den inhemska livsmedelsproduktionen eller öka importen av livsmedel. Åkeranvändningen måste betraktas utgående från tryggad tillgång till inhemsk råvara i matproduktionen. Den globala utvecklingen kommer redan under de närmaste årtiondena att öka trycket på vår livsmedelsproduktion.

Utskottet understryker att anpassningen till klimatförändringen gör det nödvändigt att upprätthålla försörjningstryggheten inom livsmedelsproduktionen. Vi har för tillfället tillräckligt mycket åkermark för att tillfredsställa livsmedelsindustrins råvaruefterfrågan och för att möjliggöra alternativa användningar av åkermarken. Det är utomordentligt viktigt för anpassningen till klimatförändringen att den inhemska försörjningstryggheten upprätthålls. Livsmedelsproduktionen är en grundförutsättning för mänskligt liv och det går inte att undvika att den ger upphov till en viss mängd utsläpp av växthusgaser.

Klimatpolitiken bör gå hand i hand med en tryggad inhemsk jordbruksproduktion. Om konsumtionsvanorna inte förändras i Finland, reducerar minskad jordbruksproduktion här inte växthusgasutsläppen i ett globalt perspektiv, eftersom de inhemska närproducerade livsmedlen ersätts med importerade livsmedel. De förlängda transportavstånden kan till och med öka utsläppen. Genom att producera livsmedel lokalt

och använda mer lokala produkter kan man minska växthusgasutsläppen.

Utskottet understryker också i det här sammanhanget vikten av att minska matsvinnet. I livsmedelskedjan slösar vi i vårt land bort i snitt 330—460 miljoner kilo ätbar mat om året, vilket motsvarar 10—15 % av den konsumerade maten. I de olika delarna av livsmedelskedjan är svinnet störst i hushållen. Att systematiskt minska svinnet i alla delar av kedjan är ett effektivt sätt att reducera växthusgasutsläpp i livsmedelskedjan.

Redogörelsen lyfter fram användningen av råvaror som är otjänliga som livsmedel. Utskottet ser det som motiverat att använda inhemsk biomassa från jordbruksprodukter som är tjänliga som mat i det fall att åkern används till exempel för odling av korn som utnyttjas i produktionen av bioetanol. Kornet ger proteinfoder och förutsätter inte att regnskog odlas upp som vid till exempel sojaodling. Utskottet understryker också i det här sammanhanget vikten av en högre grad av självförsörjning i fråga om protein.

En alternativ form för produktion av biomassa kunde vara att odla rörfilen för el- och värmeproduktion eller någon annan växt som lämpar sig som åkerbiomassa, under förutsättning att det uppstår en växande efterfrågan på kraftverksidan. Likaså kan biomassa av vass och slåtterrester utefter sjöar och vattendrag utnyttjas i energiproduktionen. Det skulle samtidigt ge minskad näringsbelastning av sjöar och vattendrag.

Torvutvinning

Torven förbättrar energisjälvförsörjningen och försörjningstryggheten. Utskottet understryker att torvindustrin har en stor regional- och sysselsättningspolitisk betydelse och är ekonomiskt viktig för Finland. Torv är dessutom ett i hög grad nödvändigt bränslekomplement till skogsflis inte minst i stora kraftverkspannor, både på grund av sina förbränningstekniska egenskaper och på grund av den inhemska tillgången. Genom samförbränning av torv och trä kan man effektivt undvika problem med uppkomst av aska. Torven har också en betydande potential som rå-

vara tillsammans med träbaserade råvaror till exempel vid framställning av biodiesel.

Nackdelen med torv är dess växthusgasutsläpp och utsläppen till sjöar och vattendrag. På det hela taget bör man eftersträva en hållbar utvinning av torv och i första hand på redan tidigare utdikade myrmarker. Vid torvutvinning bör man se till att torvupptagningens skadliga konsekvenser för sjöarna och vattendragen hindras genom effektiva vattenvårdsåtgärder som till exempel året runt fungerande ytavrinningsfält och vid behov kemikalier. Den myrklassificering som tas upp i regeringsprogrammet bör göras, så snabbt som möjligt så att den i dag alltför långsamma miljötillståndsprocessen för torvproduktion kan åtgärdas.

Utskottet påpekar att det just nu tas fler områden ur torvproduktion än det tas i bruk nya. Det måste gå betydligt snabbare att utverka miljötillstånd för torvproduktion. Antalet avgjorda tillståndsärenden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen gick kraftigt ner när regionalförvaltningsreformen genomfördes och det ledde till längre handläggningstider jämfört med tiden före reformen. Antalet avgöranden i den här typen av tillståndsärenden på regionförvaltningsverken har fortfarande inte stigit till samma nivå som före reformen. Handläggningstiderna för miljötillstånd är enligt utskottet alldeles för långa. Situationen måste snabbt rättas till genom att resurserna säkras och dagens tungrodda tillståndsprocesser skyndsamt utvecklas.

Utskottet hänvisar till sitt utlåtande om statsrådets redogörelse om verkställandet och utfallet av regionförvaltningsreformen (JsUU 10/2013 rd — SRR 1/2013 rd) och ser det som nödvändigt att tillståndsprocesserna för torvproduktion förkortas i samband med den pågående totalreformen av miljöskyddslagen. Samtidigt måste man överväga att införa tidsgränser för tillståndshandläggningen, om det inte finns någon annan utväg att få tillståndsprocesserna att löpa effektivt.

Ökad utvinning av biogas

I redogörelsen sägs att produktionen och användningen av energigrödor ska främjas, precis

som användningen av jordbrukets sidoströmmar och gödsel framför allt för produktion av biogas. Redogörelsen anger dock inga tillräckligt specifika mål för hur mycket användningen av biogas ska öka. Utskottet anser att det i Finland finns en mycket stor och bred potential för biogas som ännu inte har utnyttjats fullt ut. Biogastechniken har hittills spridit sig mycket långsamt i Finland. Förbränningen av biogas minskar växthusgasutsläppen i betydande grad jämfört med förbränningen av fossila bränslen.

Potentialen för biogasproduktion beräknas ligga över 2 TWh, alltså omkring tusen gånger mer än produktionen 2005. Biogas kan framställas på många sätt ur organiskt avfall, skogsflis och åkerbiomassa. För biogasprocessen lämpar sig till exempel gödsel, halm, gräs, olika slag av kommunalt slaktavfall och organiskt kommunalt avfall. I jordbruket finns det en stor kalkyleerad potential för biogas till exempel i slam, nötkreaturgödsel och svingödsel. Utskottet noterar vidare att det finns potential i förädlingen av trägas (gengas).

Det metan som finns i biogas är ett bränsle som kan utvinna på många olika sätt för kraftvärmeproduktion och framför allt som drivmedel för fordon och arbetsmaskiner. Man kan ersätta fossila bränslen med biogas, och det metan som uppkommer vid biogasprocesser har i många livscykelanalyser visat sig vara ett energieffektivt och miljövänligt sätt att producera också biodrivmedel. I ett regionalt perspektiv är det lämpligt att biogas i första hand produceras där det finns adekvat tillgång till organiskt material som lämpar sig för rötning. Vid rötning av flytgödsel bryts organisk materia ner med hjälp av mikroorganismer under syrefria förhållanden och som slutprodukt ger det en fast eller flytande rötprodukt samt biogas som huvudsakligen består av metan och koldioxid. Biogas kan användas direkt på gården för el- och värmeproduktion och efter rening som drivmedel. Dessutom kan biogas överföras via rör till det ställe där den används. Genom rötning av flytgödsel kan man minska de totala utsläppen av växthusgaser.

Småskalig biogasproduktion, i huvudsak med lantbruksgödsel som genomgår bioförgasning,

ger en mer decentraliserad energiproduktion, ersätter fossil energi och förbättrar energisjälvförsörjningen. Samtidigt minskar belastningen av sjöar och vattendrag och luktproblem orsakade av gödsel. Eftersom inmatningstariffen för biogasverk numera gäller enbart för verk på över 100 kVA får små biogasverk på enskilda gårdar i praktiken inget stöd alls. Utskottet understryker att investeringsstöd och andra stöd måste utvecklas i syfte att uppmuntra till investeringar i en decentraliserad energiproduktion som förbättrar energisjälvförsörjningen. Utredningen av systemet med inmatningstariffer måste gå vidare i snabb takt.

Vattenkraft och vindkraft

Vattenkraft är vid sidan av bioenergi den viktigaste förnybara energikällan. Med tanke på ett fungerande och funktionssäkert energisystem har vattenkraften dessutom en särställning på grund av sina regleregenskaper. Därför menar utskottet att behovet av reglerkraft ska säkerställas med hjälp av vattenkraft. Genom bättre översvämningskontroll som beaktar miljöeffekterna kan översvämningsriskerna minimeras och energiproduktionen byggas ut. Utskottet ser det också som viktigt att utreda möjligheterna att utnyttja s.k. mikrokraftverk där vattnet inte nödvändigtvis måste magasineras.

Utskottet konstaterar att det visat sig svårt att nå upp till det mål på 6 TWh som ställts upp för vindkraften fram till 2020. I strategin fram till 2025 är målet 9 TWh, vilket i dag måste anses vara en stor utmaning. För att nå upp till det krävs det lösningar på många problem som vindkraften är förenad med. En av orsakerna till den långsamma utbyggnaden av vindkraft är det komplicerade och tröga tillståndsförfarandet. Om Finland lyckas bygga ut vindkraften som planerat krävs det också tillräckligt med reglerkraft.

Småskalig elproduktion

Punkterna 63—69 i energi- och klimatstrategin rör insatser för att stärka den småskaliga elproduktionen. Utskottet konstaterar att småskalig elproduktion inte har blivit allmän i Finland.

Finland producerar i dag minst småskalig el i hela EU.

Enligt redogörelsen ska nätbolagen åläggas att lösa småproducenters anslutning till nätet inom en given tidsfrist. Vidare ska det skapas enkla förfaranden med tanke på anslutning och beskattning samt enhetliga anvisningar. Satsningen inkluderar också utredning av problemen i anslutning till nettodebitering, publicering av uppgifter om elbolag som köper el från småproducenter och bedömning av hur marknaden utvecklas. Avsikten är också att bereda en proposition om köpskyldighet, om de nämnda åtgärderna visar sig vara otillräckliga, och tillätta en arbetsgrupp för att utreda möjligheterna att främja den småskaliga produktionen.

Utskottet påpekar att den småskaliga produktionens betydelse har underskattats i Finland och att man inte främjat den lika kraftfullt som i många andra länder. De nämnda riktlinjerna för att främja småskalig produktion är ett steg i rätt riktning, men utskottet förutsätter att åtgärderna verkställs snabbt och effektivt. Genom att driva på den småskaliga produktionen främjas samtidigt såväl konsumenternas energimedvetenhet som efterfrågan på hemmamarknaden och därigenom tillväxtunderlaget för cleantech-branschen. Också solenergi utgör en möjlig produktionsform för mini- eller mikroproduktion. Den småskaliga produktionen behöver hjälp med installationer, underhåll och andra tjänster, vilket breddar möjligheterna till sysselsättning inom elbranschen särskilt på landsbygden. Den småskaliga produktionen har åtskilliga positiva

effekter på främjandet av förnybar energi, energisjälvförsörjningen och den regionala ekonomin på landsbygden.

Hindren för en ökad användning av förnybar energi måste undanröjas

För att landsbygdens förnybara energi ska kunna utnyttjas effektivare krävs det politiska beslut om främjande åtgärder och minskad byråkrati. I framtiden är det absolut centralt att olika ministerier och myndigheter fattar samstämmiga beslut om att förenkla tillståndspraxis, göra konsekvensbedömningar och undanröja administrativa hinder för planläggningen. Tillståndprocesserna måste ovillkorligen genomgå en helhetsgranskning och även ur aktörernas synvinkel utvecklas så att systemen blir effektivare, snabbare och bättre.

Vidare krävs tillräckliga styrmedel för att göra det möjligt att producera förnybar energi som är konkurrenskraftig också i ett ekonomiskt perspektiv. Hindren, till exempel när det gäller anslutning till elnätet, för en inhemsk småskalig energiproduktion måste undanröjas. Landsbygdens bioenergi kompetens bör systematiskt utvecklas och nätverk mellan bioenergiexpertisen och företagen samtidigt främjas.

Ställningstagande

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 13 juni 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
medl. Heikki Autto /saml
Markku Eestilä /saml
Satu Haapanen /gröna
Lasse Hautala /cent
Reijo Hongisto /saf
Anne Kalmari /cent
Pirkko Mattila /saf
Jari Myllykoski /vänst

Mats Nylund /sv
Kari Rajamäki /sd
Janne Sankelo /saml
Arto Satonen /saml
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd
ers. Raimo Piirainen /sd
Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.